

ปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลัก
อิทธิบาท 4 ของนิตินัยหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยอำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
Causal Factors of Learning in a Happy Way
According to the Basis for Success (Iddhipada 4)
of University Students in a Bachelor
of Arts Programme in Buddhism,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Wang Noi, Phra Nakhon Si Aayutthaya Province

สุภกิจ โสทัต
Supkich Sotat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

Email: praew_prf@hotmail.com.

Doi: 10.14456/jmcpupeace.2016.4

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ระดับของปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะอิทธิบาท 4 คุณลักษณะผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้ อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 และ 2) ปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตาม หลักอิทธิบาท 4 ของนิตินัยหลักสูตรพุทธศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและ พัฒนา โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิง สหสัมพันธ์

Abstract

The research's purposes were as follows: 1. to study the level of characteristics related to: the professors, the Basis for Success, the students, the quality of teaching and learning and the learning in a happy way and 2) to study the causal factors of learning in a happy way of the University Students of Bachelor of Arts Program in Buddhism. This research is a Survey Research and Development. Data were collected by questionnaire and apply research methodology that uses correlation research techniques.

The results of research showed certain factors that affected learning in a happy way according to the Basis for Success. Considering each factor, the samples had the agreeable opinions at the highest level, these were the characteristics of the students and the Basis for Success. The others had agreeable opinions at the high level; these were the characteristics of professors, the quality of teaching and learning. The overall had the agreeable at the highest level with an average of 4.21. For learning in a happy way according to the Basis for Success and when considering each factor, the samples had the agreeable opinions at the high level; these were the success in the subject they had learned. The others had the agreeable opinions at the high level; these were the sense of self in the study and in the subjects that they learned and the overall had the agreeable opinions at the high level with an average of 4.18.

The causal relationship model of learning in a happy way according to the Basis for Success was harmoniously developed with the empirical data including the model that was developed and could be predicted and accepted at a good level as a percentage of 52.6, which was more than 40 percent. The characteristics of the causal relationship indicated that the characteristics of the professors, the Basis for Success, the students and the quality of teaching and learning played an important role as a causal factor of learning in a happy way according to the Basis for Success at the significant level of 0.05.

Keywords: Learning in a happy way, the Basis for Success

บทนำ

การจัดการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและการพัฒนาประเทศ เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ตลอดชีวิต การเรียนการสอนที่ดีนั้นควรมีความเป็นพลวัต คือมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ รูปแบบ เทคนิค วิธีการ เป็นต้น (ฉวีวรรณ สุวรรณภา, 2558 : 4) ซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการช่วยผู้เรียนให้ค้นพบตนเอง เพื่อให้บุคคลนั้นได้ใช้ศักยภาพของตนได้อย่างเต็มความสามารถและมีความสุขกับการทำในสิ่งที่ตนเองรักและสนใจอย่างแท้จริง (ปาณิสรา เบี้ยมุกดา, 2558 : 133-145)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาของคณะสงฆ์ไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม มีสุขภาพอนามัยสมบูรณ์ มีความสามารถในการประกอบอาชีพและพึ่งตนเองได้ ตลอดจนสามารถดำเนินชีวิตและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยมีภารกิจหลักในด้านการผลิตบัณฑิตและพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ ใฝ่คิด เป็นผู้นำจิตใจและปัญญา มีโลกทัศน์กว้างไกล มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนาและพัฒนาสังคม รวมทั้งผลิตและพัฒนาบัณฑิตให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 9 ประการ คือ มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ใฝ่รู้ใฝ่คิด เป็นผู้นำด้านจิตใจและปัญญา มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีศรัทธาอุทิศตนเพื่อพระพุทธศาสนา รู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม รู้เท่าทันความเปลี่ยนแปลงของสังคม มีโลกทัศน์กว้างไกล มีศักยภาพที่จะพัฒนานตนเองให้เพียงพร้อมด้วยคุณธรรมและจริยธรรม และจัดการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้โดยบูรณาการวิชาการด้านพระพุทธศาสนาเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนามนุษย์ สังคม และสิ่งแวดล้อมให้อยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล และสันติสุข (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2558)

การใช้หลักธรรมแห่งความสำเร็จ หรือเรียกว่า อิทธิบาท 4 เป็นหลักการทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือ ความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (พระพรหมคุณาภรณ์ ป.อ. ปยุตโต, 2551 : 160) คือ ฉันทะ ความพึงพอใจรักใคร่ในการเรียน วิริยะ ความพยายามศึกษาหาความรู้ จิตตะ การเอาใจฝักใฝ่ศึกษา และ วิมังสา การพิจารณาใคร่ครวญหาข้อบกพร่องในการเรียน ทำให้นิสัยมีความพึงพอใจในหน้าที่หรือในการศึกษาเล่าเรียนตามที่อาจารย์หรือผู้สอนมอบหมายให้ด้วยความพอใจ การนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนของนิสิตจึงเป็น

แนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้การเรียนมีความสุขและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเพราะการมีอิทธิบาท 4 เป็นสิ่งที่ทำให้ถึงความสำเร็จสมประสงค์ที่ผู้เรียนได้ตั้งไว้ การสร้างความสุขให้กับผู้เรียน ถือเป็นเรื่องสำคัญอย่างมาก

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัย หรือตัวแปรที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขไว้หลายท่าน เช่น งานวิจัยของมารุต พัฒนา (2557) สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ (2556) ไกรรัช เทศมีและ สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ (2558 : 73-88) และชัยวัฒน์ บวรวัฒน์เศรษฐ์ และคณะ (2558) งานวิจัยเหล่านี้ เป็นงานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนในช่วงประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างนั้น แต่งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับความสุขในการเรียนรู้ของฝ่ายบรรพชิตยังไม่มีผู้ใดทำการศึกษาไว้ โดยเฉพาะพระภิกษุสามเณรที่ศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ถือเป็นกลุ่มประชากรที่น่าสนใจอีกหนึ่งกลุ่ม เพราะนิสิตที่มาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยส่วนใหญ่มิมีภูมิลำเนาอยู่ในชนบท มีสภาพแวดล้อมและการเรียนระดับมัธยมศึกษา หรือ เทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาต่างกัน ฐานะครอบครัวมีรายได้น้อย นิสิตจะมีความวิตกกังวล ขาดความเชื่อมั่นตนเอง แต่มีความตั้งมั่นในตนเองเพื่อจะแสวงหาความรู้ ความเข้าใจในวิทยาการสมัยใหม่โดยอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเฉพาะหลักอิทธิบาท 4 มาบูรณาการในการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นประชากรที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยใช้แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุขสร้างเป็นกรอบแนวคิดปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุข และเลือกตัวแปรอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ได้ปัจจัยเชิงสาเหตุที่เหมาะสมกับการเรียนรู้มีความสุขของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของปัจจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะอิทธิบาท 4 คุณลักษณะผู้เรียน คุณภาพการจัดการเรียนการสอน และการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจและพัฒนา (Survey and Development Research) โดยใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้ระเบียบวิธีวิจัยที่ใช้เทคนิคการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlational Research) เพื่อที่จะสามารถตอบคำถามการวิจัยได้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางปีการศึกษา 2577 จำนวน 1,950 รูป/คน

กลุ่มตัวอย่าง เป็นนิสิตระดับปริญญาตรี ชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 หลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะพุทธศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ส่วนกลางปีการศึกษา 2557 จำนวน 332 รูป/คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล
2. แบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตชั้นปีที่ 1 ถึง ชั้นปีที่ 5 ระดับปริญญาตรี คณะสังคมศาสตร์ คณะครุศาสตร์ คณะพุทธศาสตร์ และคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้อย่างมีความสุข จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2) สังเคราะห์แนวคิดและผลการวิจัยโดยพิจารณาเหตุผลและความเป็นไปได้ตาม ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยที่ประกอบด้วยปัจจัย ต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข

3) สร้างปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดยนำตัวแปรที่ศึกษามาจัด กลุ่มตัวแปรจำนวน 5 ตัวแปร ได้แก่ ตัวแปรด้านคุณลักษณะอิทธิบาท 4 ตัวแปรด้าน คุณลักษณะอาจารย์ ตัวแปรด้านคุณภาพการเรียนการสอน ตัวแปรด้านคุณลักษณะผู้เรียน และ ตัวแปรการเรียนรู้อย่างมีความสุข ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงสาเหตุการวิจัยสมมติฐาน (Tentative Causal Model) ประกอบด้วย 5 ตัวแปร

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างปัจจัยเชิงสาเหตุตามสมมติฐานกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ตามทฤษฎีการเรียนรู้อย่างมีความสุข โดย แบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน รวม 104 ข้อ และได้มีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ดังนี้

1) ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความตรงโดยนำแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อความกับนิยาม ตรวจสอบความ ชัดเจนของการใช้ภาษา ความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการวัด แล้วนำมาคำนวณหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (IOC) ของข้อความ ค่า IOC ที่คำนวณได้มีค่ามากกว่า 0.5

2) ความเที่ยง (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดสอบก่อนนำไปใช้จริง (Try-out) กับนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิตที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวนทั้งสิ้น 30 รูป/คน เพื่อ ทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในส่วนที่วัดปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข และการเรียนรู้โดยใช่สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอน บาช (Cronbach) พร้อมทั้งปรับปรุงข้อผิดพลาดเพื่อที่จะนำไปใช้เก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลจริง ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสถิติอัน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) ค่าร้อยละ (Percentage)

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้ค่าสถิติ อัน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การเรียนรู้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้ค่าสถิติอันได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ ด้วยการตรวจสอบลักษณะการแจกแจงข้อมูลแบบปกติ และการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ด้วยการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง โดยการประเมินความกลมกลืนของโมเดลแบบข้อมูลเชิงประจักษ์ในภาพรวม และประเมินความกลมกลืนของผลลัพธ์ในส่วนประกอบที่สำคัญของโมเดล

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ลักษณะสถานภาพส่วนบุคคลที่พบ ส่วนใหญ่เป็นบรรพชิต ร้อยละ 79.5 มีอายุ 15-20 ปี ร้อยละ 50.3 สังกัดคณะวิชาคณะสังคมศาสตร์ จำนวนมากที่สุดร้อยละ 28.6 กำลังศึกษาในระดับชั้นปีที่ 1 จำนวนมากที่สุดร้อยละ 35.5 ตามลำดับ

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ คุณลักษณะอาจารย์ คุณลักษณะอิทธิบาท 4 คุณลักษณะผู้เรียน และคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4

ด้านที่	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุข	\bar{X}	SD	แปลผล
1	คุณลักษณะอาจารย์	4.20	0.56	มาก
2	คุณลักษณะอิทธิบาท 4	4.25	0.59	มากที่สุด
3	คุณลักษณะผู้เรียน	4.30	0.61	มากที่สุด
4	คุณภาพการจัดการเรียนการสอน	4.09	0.58	มาก
โดยรวม		4.21	0.58	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คุณลักษณะผู้เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาได้แก่ คุณลักษณะอิทธิบาท 4 ($\bar{X} = 4.25$) และคุณลักษณะอาจารย์ ($\bar{X} = 4.20$) ตามลำดับสำหรับคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.09$)

3. การเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4

ผลการวิเคราะห์การเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ในด้านความรู้สึกต่อตนเองในการเรียน ความรู้สึกต่อวิชาที่เรียน และความสำเร็จในสาขาวิชาที่เรียน มีรายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4

ด้านที่	การเรียนรู้ที่มีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4	\bar{X}	SD	แปลผล
1	ความรู้สึกต่อตนเองในการเรียน	4.20	0.58	มาก
2	ความรู้สึกต่อวิชาที่เรียน	4.13	0.64	มาก
3	ความสำเร็จในสาขาวิชาที่เรียน	4.21	0.60	มากที่สุด
โดยรวม		4.18	0.57	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) เมื่อพิจารณาเป็นรายได้พบว่า ด้านความสำเร็จในสาขาวิชาที่เรียน มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.21$) รองลงมา ได้แก่ ด้านความรู้สึกต่อตนเองในการเรียน และ ความรู้สึกต่อวิชาที่เรียนตามลำดับ

อภิปรายผล

การศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 ของนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยแนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้มีความสุขของกิติยวดี บุญซื่อและคณะ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผู้วิจัยกำหนดสมมติฐานการวิจัยเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ภายในปัจจัยเชิงสาเหตุต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข 4 ข้อ ผลการศึกษาได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกับสมมติฐานดังนี้

1. คุณลักษณะอาจารย์ มีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านตัวแปรคุณลักษณะผู้เรียน และคุณภาพการจัดการเรียนการสอนผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และสามารถอธิบายได้ว่า คุณลักษณะอาจารย์เป็นสิ่งสำคัญ ทั้งการดูแลและเอาใจใส่ มีความเมตตา อ่อนโยน มีอารมณ์มั่นคง สดชื่น แจ่มใส มีความยุติธรรม อธิบายเนื้อหาที่เรียนให้นิสิตเข้าใจได้อย่างชัดเจน คุณลักษณะของอาจารย์ดังกล่าวนี้จะช่วยให้นิสิตเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขได้ดีขึ้น สอดคล้องกับการวิจัยของณัฐชัย วงศ์สกุลลักษณะและคณะ (2557 : 60-63) พบว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและความภาคภูมิใจในตนเอง ส่วนตัวแปรที่มีอิทธิพลทางอ้อมเชิงบวกต่อความสุขโดยส่งผ่านความภาคภูมิใจในตนเอง ได้แก่ การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญสอดคล้องกับงานวิจัยของแพรวพรรณ พิเศษ (2548 : 95) ที่กล่าวถึงการเรียนรู้มีความสุขขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่ให้ความรักและเอาใจใส่ต่อผู้เรียน เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียน มีทักษะในการสื่อสารและมีความเป็นกัลยาณมิตร จัดการเรียนการสอนให้มีบรรยากาศที่ผ่อนคลาย บทเรียนที่สนุกสนาน มีกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย ผู้เรียนมีสุขภาพที่แข็งแรง มีความภาคภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ รวมทั้งมีพ่อแม่ผู้ปกครองที่เข้าใจในศักยภาพของบุตร คอยดูแลเอาใจใส่ต่อบุตร สนับสนุนส่งเสริมให้บุตรได้เลือกเรียนตามความสามารถและตามความถนัด สอดคล้องกับแนวคิดของ Kaplan, Gheen and Midgley (2010) ที่ได้เสนอแนวคิดไว้ว่า “โครงสร้างของชั้นเรียนที่จะส่งผลต่อบรรยากาศในการเรียน และการ

สร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้เรียน โดยการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้อิสระและความเป็นตัวของตัวเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน และสามารถเพิ่มแรงจูงใจในการเรียนได้

2. คุณลักษณะอริยบท 4 มีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ด้วยความสุขตามหลักอริยบท 4 โดยความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านตัวแปรคุณลักษณะผู้เรียน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คุณลักษณะของอริยบท 4 เป็นเครื่องให้ถึงความสำเร็จตามที่ตนประสงค์ ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ด้วยความรัก ความเพียร การเอาใจใส่อย่างต่อเนื่องและรอบคอบ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระวราวุฒิ ภาณี (2551) พบว่า ความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรค คือ รูปแบบปฏิกริยาตอบสนอง หรือ พฤติกรรมของคนนั้นๆ ต่อปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหรือความสามารถของบุคคลในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ในเวลาที่ต้องเผชิญกับความทุกข์ยากหรือความลำบาก สามารถควบคุมพฤติกรรมด้านการควบคุมสถานการณ์ ด้านความพยายามในการแก้ไขปัญหา ด้านการมองโลกในแง่ดี และด้านความอดทนต่อปัญหาเพิ่มขึ้น เกิดความเจริญก้าวหน้าในการปฏิบัติงาน และประสบผลสำเร็จในที่สุดสอดคล้องกับงานวิจัยของบัญชา ท่าทอง (2556) ที่นำเสนอไว้ว่า อริยบทเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรับผิดชอบ มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อนักเรียนทุกคนเพราะการที่นักเรียนจะประสบความสำเร็จในการเรียนนั้นจะต้องมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียนของตนเป็นสำคัญเพราะนักเรียนที่มีความรับผิดชอบ ย่อมทำงานทุกอย่างตามเป้าหมายได้ทันเวลา เกิดความก้าวหน้าในการเรียนรวมถึงการได้รับความไว้วางใจจากผู้อื่นอีกด้วย แต่ถ้าขาดความรับผิดชอบแล้วจะไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้

3. คุณภาพการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์ทางตรงและทางอ้อมต่อการเรียนรู้ อย่างมีความสุขตามหลักอริยบท 4 โดยความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านตัวแปรลักษณะผู้เรียน ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ตัวแปรคุณภาพการเรียนการสอนมีอิทธิพลทางตรงต่อการเรียนรู้ด้วยความสุข ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัย แสดงว่าการเรียนการสอนที่มีบทเรียนที่สนุกสนาน น่าสนใจทันสมัยเหมาะสมกับผู้เรียน สื่อที่ใช้มีความหลากหลายเหมาะสมกับบทเรียน มีบรรยากาศในการเรียนการสอนที่ผ่อนคลาย มีการประเมินผลตามสภาพจริงจะทำให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ บวรวัฒน์ เศรษฐ์ และคณะ (2558 : 26-27) พบว่า “กระบวนการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่ดีจะส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ที่มีสุข ได้แก่ การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ การทำความเข้าใจบทอ่าน และรูปแบบการสอนมีคุณภาพ และกระบวนการเรียนการสอนที่ดี สามารถดำเนินการได้อย่างต่อเนื่อง”

4. สมมติฐานข้อที่ 4 กำหนดไว้ว่า ตัวแปรคุณลักษณะผู้เรียน มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามหลักอิทธิบาท 4 โดยความสัมพันธ์ทางอ้อมผ่านตัวแปรคุณลักษณะผู้เรียน ผลการศึกษาสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ คุณลักษณะของผู้เรียน มีสุขภาพร่างกายแข็งแรงมีอารมณ์ร่าเริงแจ่มใส ออกกำลังกายเป็นประจำ เห็นคุณค่าและประโยชน์ของแต่ละบทเรียน เห็นคุณค่าในตนเอง ปรับปรุงตนเองเมื่อได้รับคำทักท้วงจากผู้อื่น ให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น และชอบช่วยเหลือผู้อื่น การมีคุณลักษณะเช่นนี้ของนิสิตจะทำให้เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการเรียน สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน จะทำให้นิสิตเรียนรู้ได้อย่างมีความสุขมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์ และคณะ (2558 : 26-27) พบว่า “ความตั้งใจเรียน ความรู้พื้นฐานเดิม ความถนัดทางภาษา คุณภาพการสอนของครู ความเอาใจใส่ของผู้ปกครอง แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และอัตมโนทัศน์เกี่ยวกับตนเอง เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้” และสอดคล้องกับงานวิจัยของไกรรัช เทศมี และสุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ (2558 : 73-88) ที่พบว่า “ความฉลาดทางอารมณ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่เดียวกันก็มีอิทธิพลทางอ้อมโดยส่งผ่านความยึดมั่นผูกพันต่อองค์การ ความฉลาดทางอารมณ์เป็นปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่ง สามารถนำไปสู่การสร้างความสำเร็จของการเปลี่ยนแปลงให้ประสบผลสำเร็จมากที่สุด”

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การสนับสนุนทุนการทำวิจัย และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์ ที่ได้กรุณาอนุเคราะห์ให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือในการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้สมบูรณ์ และงานวิจัยสำเร็จได้ด้วยดี คุณค่าและประโยชน์ใดๆ อันพึงมีจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นกตเวทิตาคุณแก่ ครูอุปัชฌาย์ อาจารย์ บิดามารดา ญาติสนิท มิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน

ข้อเสนอแนะ

จากข้อค้นพบงานวิจัยครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะ 3 ด้าน คือ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) มหาวิทยาลัยควรกำหนดนโยบาย ประชาสัมพันธ์ในการรับสมัครนิสิตทั้งบรรพชิต และคฤหัสถ์ให้มากยิ่งขึ้น โดยฝ่ายสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออื่นๆ นำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของอาจารย์ให้เป็นเลิศทางวิชาการทางพุทธศาสนา

2) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรจัดอบรมพัฒนาคณาจารย์ให้มีทักษะในการสื่อสารด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนาเพื่อประยุกต์ใช้ในการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ควรมีนโยบายให้ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์ในการสอนแต่ละรายวิชาที่ชัดเจน ทุกขั้นตอนของการเรียนรู้มุ่งพัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ เรียนรู้สัมพันธ์และสอดคล้องธรรมชาติ สื่อที่ใช้ประกอบการเรียนเข้าใจให้เกิดการเรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนำไปปฏิบัติ

1) คณาจารย์ต้องให้ความสำคัญกับเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอน และให้ความสำคัญกับความสุขในการเรียนรู้ ควรให้กำลังใจและโอกาสนิสิต โดยยอมรับสภาพที่นิสิตเป็นอยู่ เปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงออก ให้สิทธิ์ในการแสดงความคิดเห็น สนับสนุนส่งเสริมให้นิสิตมีความภูมิใจในตนเอง รู้จักปรับตัวและมีเป้าหมายในชีวิต

2) คณาจารย์ต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความยุติธรรม เป็นแบบอย่างที่ดี ใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยน มีเหตุผล มีความเป็นกันเองกับนิสิต แสดงความรัก ความห่วงใย และความเอาใจใส่ต่อนิสิต ให้คำปรึกษานิสิตเมื่อนิสิตประสบปัญหา ตลอดจนให้ความช่วยเหลือแก่นิสิตในเรื่องต่างๆ

3) คณาจารย์ควรจัดการเรียนการสอน โดยจัดบทเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียน มีสาระจูงใจ มีการใช้สื่อการสอนที่เหมาะสมกับบทเรียนเข้าใจให้เกิดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในห้องเรียนที่ผ่อนคลาย สอดแทรกอารมณ์ขัน สนับสนุนให้นิสิตได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น กระตุ้นให้เกิดการคิด จัดกิจกรรมในการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้นิสิตทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และมีการประเมินผลการเรียนการสอนจากพัฒนาการของนิสิตในภาพรวม

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ผลการวิจัยที่พบในครั้งนี้ มีข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

- 1) ควรทำการศึกษากลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุข จากกระบวนการจัดการเรียนการสอนของครูต้นแบบหรือครูแห่งชาติ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้กลยุทธ์ที่ใช้เป็นแนวทางจัดการเรียนรู้ให้นิสิตมีความสุขในการเรียนรู้
- 2) ควรมีการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยเลือกเอาตัวแปรอื่นๆ ที่ผู้วิจัยยังไม่ได้ศึกษาเข้ามาในโมเดล เช่น คุณภาพการสอนของอาจารย์ ความฉลาดทางอารมณ์ ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว แรงจูงใจในการเรียน เป็นต้น
- 3) ควรมีการนำปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนิสิตที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับประชากรกลุ่มอื่นๆ เพื่อทดสอบความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดล
- 4) การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะกลุ่มนิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อำเภอน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เท่านั้น จึงควรมีการศึกษาหรือพัฒนาปัจจัยเชิงสาเหตุของการเรียนรู้อย่างมีความสุขโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างสังกัด หรือขนาดของมหาวิทยาลัย โดยใช้หลักการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างกลุ่มพหุ (Multiple group structural equation model) เพื่อตรวจสอบข้อค้นพบว่ามีเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรระหว่างสังกัด หรือระหว่างขนาดของมหาวิทยาลัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยไปใช้ในการหาแนวทางพัฒนาให้เหมาะสมมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ไกรรัช เทศมี และสุวรรณา นาควิบูลย์วงศ์. (2558). การพัฒนาโมเดลเชิงสาเหตุภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. **วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์**. 10(29), 73-88.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2558). การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อเสริมทักษะการคิดในรายวิชาสัมมนาสังคมศึกษา ของนิสิตสาขาวิชาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 3(2), 1-19.
- ชัยวัฒน์ บวรวัฒน์เศรษฐ์ และคณะ. (2558). การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. **วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์**. 9(1), 26-41.
- ณัฐชัย วงศ์ศุภลักษณ์ และคณะ. (2557). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุความสุขของนักศึกษาพยาบาล. **วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์**. 6(1), 60-72.
- บัญชา ท่าทอง. (2556). **ศึกษาการใช้หลักอิทธิบาท 4 พัฒนาความรับผิดชอบของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนอยุธยาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิตบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปาณิสรา เปี้ยมุกดา. (2558). แนวทางการออกแบบนวัตกรรมระบบการศึกษายั่งยืนตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาแนวคิดและมุมมองของสตีฟ จอบส์. **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 3(2), 133-145.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: เอส. อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระวราวุฒิ ภาชี. (2551). **ผลการเปรียบเทียบการให้คำปรึกษาแบบกลุ่มระหว่างทฤษฎีพิจารณาเหตุผลอารมณ์และพฤติกรรมกับแนวพุทธวิธีอิทธิบาท 4 ต่อความสามารถในการเผชิญและฝ่าฟันอุปสรรคของนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- แพรวพรรณ พิเศษ. (2548). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยบูรพา.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2558). **ประวัติและพัฒนาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มารุต พัฒผล. (2557). **การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.
- สุวรรณ นาควิบูลย์วงศ์. (2556). โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการเรียนรู้อย่างมีความสุขตามแนวปฏิรูปการศึกษาของนักเรียนวิทยาลัยอาชีวศึกษาสันติราษฎร์. **วารสารศรีปทุมปริทัศน์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. 13(1), 112-121.
- Kaplan, A., Gheen, M., & Midgley, M. (2010). Classroom Goal Structure and Student Disruptive Behavior. **British Journal of Educational Psychology**. 72(2), 191-211.

Translated Thai References

- Beamukda, P. (2015). The Innovative Design Education System Sustainability by the Principles of Buddhism : A Case Study Concept and Vision of Steve Jobs. **Journal of MCU Peace Studies**. 3(2), 133-145.
- Bowornwattanaseth, C. et al. (2015). The Development of an English Reading Comprehension Instructional Model for Lower Second School Students. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University**. 9(1), 26-41.
- MCU. (2015). **History and Development of Mahachulalongkornrajavidyalaya University**. BKK: MUC Press.
- Narkwiboonwong, S. (2013). A causal relationship model of learning with happiness based on educational reform for students of Santirat Vocational College. **Sripatum Review of Humanities and Social Sciences**. 13(1),112-121.
- Patphol, M. (2014). **Learning management strengthen the mind and know the joy in learning**. (2nd). BKK: Charansanitwong Printing. (Thai)

- Phasi, W. (2008). **A Comparison of Group Counseling Effects Based on Rational Emotive Behavior Therapy and Buddhist Way (The Four Iddhipada) for Adversity Quotient of Mahamakut Buddhist University Students.** Thesis M.Ed. Maharakham University.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2008). **Dictionary of Buddhism.** Nonthaburi: S.R. Printing-mass product.
- Piset, P. (2006). A Causal Relationship Model of Factors Affecting Learning with Happiness for Grade 8 Students. **Journal of Educational Research and Measurement.** 4(1) , 95-111.
- Suwannapha, C. (2015). Integrated Learning Management for Thinking Skill Development in A Social Studies Seminar Course for Social Studies Students at Mahachulalongkorn- rajavidyalaya University : Phrae Campus. **Journal of MCU Peace Studies.** 3(2), 1-19.
- Thathong, B. (2013). **A Study of Using Principle IV for Developing Discipline class 6th secondary Student at Ayutthaya Wittayalai School.** Thesis M.A. Graduate School Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Thetmee, K. and Narkwiboonwong, S. (2015). The Development of a Causal Model of Transformational Leadership of Vocational Administrators under the Vocational Education Commission Office. **Social Sciences Research and Academic Journal.** 10(29), 73-88.
- Wongsupaluk, N. et al. (2014). A Causal Relationship Model of the Happiness for Nursing Science Students. **Princess of Naradhiwas University Journal.** 6(1), 60-72.